

N:o 50.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884; gifven Stockholms slott den 24 februari 1899.

Under åberopande af bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

L. Annerstedt.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 förordnas, att nedannämnda paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Å område, beläget på mindre afstånd än två hundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, der den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, vare inmutning ej tillåten, utan tillstånd af så väl egaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den, hvilken dertill har nyttjanderätt; dock att inom utmål befintliga byggnader, hvilka erfordras för grufdriften, ej må utgöra hinder för inmutning.

Inmutning må ej ske å kyrkogård eller begravningsplats, ej heller, utan tillstånd af vederbörande myndighet eller styrelse, å område på mindre afstånd än trettio meter från sådan jernväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik.

2 mom. Inmutning vare ock förbjuden å förut inmutadt område samt å utmål, så länge rättigheten till området eller utmålet blifvit behörigen försvarad.

5 §.

Öfver inkommen ansökning om mutsedel skall bergmästaren ofördröjligen och senast trettio dagar efter mottagandet meddela skriftligt

beslut. Finner bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende å arten af den angifna mineralanledningen, inmutningspunktens läge eller annan för mutsedelns utfärdande erforderlig omständighet, ege han förelägga sökanden att dermed inkomma inom viss lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, och vare, i händelse den tid för-sittes, den då gjorda ansökningen förfallen, hvilken påföljd bör i be-slutet intagas. Finnes åter af de inkomna handlingarna eller efter infordrad upplysning, att mineralanledningen icke utgör föremål för in-mutning enligt 1 §, eller att sådant hinder uppenbarligen möter, som i 3 § sägs, varde ansökningen afslagen.

8 §.

Inom det inmutade området eller utmälet eger inmutaren uteslutande rätt att, med de vilkor och inskränkningsar denna stadga innehåller, be-arbета och tillgodogöra sig så väl den inmutade mineralfyndigheten som äfven andra inmutningsbara mineral, hvilka derstädes förekomma.

Öfriga mineraliska ämnen inom det inmutade området eller utmälet må äfven af inmutaren brytas, i den mån sådant är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvaude, och ege inmutaren deraf använda hvad för grufdriftens ändamål behöfves. Hvad sålunda icke användes må inmutaren ock behålla, så framt det icke af jordegaren mot er-läggande af godtgörelse för brytnings- och uppfordringskostnader af-heimtas, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, inom ett år, men eljest inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordegarens rätt i detta afseende utöfvas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, af kronoåboen eller boställsinnehafvaren.

Uppstår tvist om beloppet af den godtgörelse, hvarom nu är sagdt, gånge med bestämmandet deraf såsom i 12 § stadgas, dock att, der skiljemän anlitas, parterne skola stånda hvar sina kostnader och gälda hvardera halfva kostnaden för skiljemännens sammanträde; och varde tiden för afhemtandet räknad från det att godtgörelsens belopp blifvit slut-ligen bestämdt.

11 §.

Sedan mutsedel blifvit utfärdad, eger inmutaren att inom det in-mutade området, innefattande en omkrets med ett hundra meters af-stånd från inmutningspunkten, anställa sådant försöksarbete, som er-

fordras till fyndighetens undersökning och blottande, äfvensom att begagna eller anlägga väg till stället; dock att hvad i 3 § är stadgadt om hinder emot inmutning äfven gäller i fråga om försöksarbete, så framt hindret förefans då mutsedeln utfärdades.

För den mark inmutaren sålunda begagnar skall han gifva innehafvaren af jorden, så länge försöksarbetet fortgår, full ersättning i årlig afgift, som för hvarje år förskottsvis betalas.

I händelse anläggningen öfvergifves, innan utmål derfor varder lagdt, vare inmutaren jemväl skyldig att ersätta jordegaren eller den, som i hans ställe är berättigad till sådan godtgörelse, all skada, som marken genom försöksarbetet för framtiden kan hafva tagit; och ansvare inmutaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af den årliga afgiften för markens begagnande.

Skada och intrång, som af försöksarbetet förorsakas och hvarom ej förut i denna paragraf är stadgadt, vare inmutaren ock skyldig att ersätta.

13 §.

1 mom. Minst fjorton dagar innan något arbete å det inmutade området börjas skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada ansvara såsom för åverkan, lemna bestyrkt afskrift af mutsedeln till så väl det inmutade områdets egare som den, hvilken det med nyttjanderätt innehar och brukar; och gälle om sättet för sådant delgifvande hvad om delgifvande af stämning är stadgadt; dock må, der jorden eges eller innehafves och brukas af enskild person, som är frånvarande och låter egendomen af annan förvaltas, afskriften lemnas till förvaltaren.

2 mom. Inmutaren åligger derjemte, innan något arbete å det inmutade området börjas, att ställa pant eller borgen för all den ersättning, hvartill inmutaren enligt 11 § är förbunden. Denna säkerhet skall vara af öfverexekutor godkänd, der den icke ändock af jordegaren och nyttjanderättsinnehafvaren antages. Försummar inmutare att ställa sådan säkerhet, ege utmätningsmannen i orten, då han derom anlitas, inställa arbetet, till dess säkerhet, som finnes antaglig, blifvit anskaffad.

14 §.

Sist åtta månader från mutsedelns utfärdande eller, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, sist ett år från samma tid, skall inmutaren, vid

inmutningsrättens förlust, hafva börjat arbetet, der ej i anledning af yppad tvist sådant hinder härför mött, hvars undanrödjande icke berott af inmutaren.

Om den vidare skyldighet att bearbeta fyndigheten, som inmutaren åligger, är i 21 och 39 §§ stadgadt.

17 §.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt till godo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Å annan kronojord skall inmutaren njuta jordegareandelen till godo med förpligtelse att för hvarje kalenderår inom januari månad nästföljande år till kronan erlægga en afgäld motsvarande sjuttiofemtedelen af värdet af de inmutningsbara ämnen, som under året brutits och uppfodrats; dock att från ingången af år 1930 inmutaren är skyldig att vara underkastad de förändrade bestämmelser om rätt för kronan att deltaga i grufarbetet och den deraf fallande vinsten, hvilka genom ny lagstiftning kunna blifva gällande.

24 §.

Uteblifver sökanden från förrättningen, varde den instäld; och ankomme dess företagande sedermera på ny anmälan inom den tid från mutesdelns utfärdande, som i 21 § sägs. Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifvande hindra förrättningens fortgång, der den blifvit så delgifven och kungjord, som i 23 § är sagdt.

31 §.

Den lösen, grufegaren enligt 30 § bör erlægga för mark, som till honom afträdes, skall bestämmas vid utmåsläggningen. Sämjas ej parterne om beloppet, varde det af förrättningsmannen och gode männen bestämdt efter uppskattning af marken till det värde, annan mark

af enahanda beskaffenhet och godhet i orten högst gäller, med beräkning att jordegaren ansvarar för räntor och utskylder af jorden.

Lösesumman skall å sådan kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves, grufveskogor derunder inbegripne, tillfalla innehafvaren af besittningsrätten, men eljest jordegaren, mot förbindelse för denne, om jorden är åt annan till nyttjande upplåten, att hålla innehafvaren skadeslös för den förlust, som genom mistningen af marken honom tillskyndas.

Är marken intecknad, och hafva inteckningshafvarne ej medgifvit jordegaren rätt att lyfta lösesumman, varde beloppet nedsatt hos Konungens befallningshafvande, som har att fördela detsamma i den ordning, som för fördelning af köpeskilling för utmättningsvis såld fast egendom är stadgad; och må äfven i andra fall grufvegaren, om han det hellre vill, nedsätta lösesumman hos Konungens befallningshafvande, som, på anmälan, håller densamma vederbörande tillhanda.

Betalning eller nedsättning af lösesumman jemte ränta derå från den dag, utmålsförrättningen blifvit afslutad, skall fullgöras inom nittio dagar derefter, vid påföljd, om det försummas, att grufvegaren förverkat utmålet och sin på mutsedeln grundade rätt.

39 §.

Grufarbetet inom hvarje inmutadt område eller utmål, vare sig rätt dertill före eller efter denna stadgas utfärdande förvärfvats, skall bedrivas i den omfattning, att för hvarje kalenderår verkställes minst så mycket grufve- eller grufvebyggnadsarbete, att värdet deraf motsvarar kostnaden för bergsprängning i grufvan af tio kubikmeter i fast klyft eller, räknadt i upplagdt berg, aderton kubikmeter; egande dock grufvegaren, om han hellre vill, att under ett år fullgöra arbetskyldigheten för flere, högst fyra derefter närmast följande arbetsår, så framt anmälan derom hos bergmästaren göres inom utgången af det år, hvarunder arbetet verkställes.

För ny inmutning beräknas första arbetsåret från den 1 januari året efter det, då mutsedeln utfärdades, der ej i följd af tvist för arbetet mött hinder, hvars undanrödjande icke af inmutaren berott, i hvilket fall arbetsåret räknas från den 1 januari året efter det, då hindret upphört.

Arbete, hvarom i denna paragraf sägs, skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta.

44 §.

Önskar grufvegare längre tids hvilostånd än bergmästaren enligt 42 § kan medgifva, söke då förlängning derå hos bergsöfverstyrelsen, som, då särskilda omständigheter dertill föranleda samt jordegaren eller å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, kronoåboen eller boställsinnehafvaren till ansökningen lemnat bifall, må ega att förlänga hviloståndstiden under ytterligare högst fyra arbetsår.

61 §.

Då två eller flere personer i samma grufvörelse deltaga, åligger det delegarne att för grufvans förvaltning årligen utse en grufföreståndare, som har att vid stadgad påföljd iakttaga hvad om ordningen för grufdrift i denna stadga bestännes. Grufföreståndare kan endast den vara, som är svensk undersåte och i riket bosatt.

Val af grufföreståndare skall anmälas hos bergmästaren. Sker ej sådan anmälan eller har obehörig person till grufföreståndare utsetts, är hvarje delegare ansvarig såsom vore han grufvans föreståndare.

68 §.

Utländing må icke i riket inmuta mineralfyndighet; ej heller ege han, med mindre än att Konungen funnit skälighet dertill lemna bifall, förvärfva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka grufdrift; och skall förty det försöks- eller grufarbete, som utländing utan sådant medgifvande kan komma att företaga eller företaga låta, vara utan verkan till bevarande af hans eller annans rätt i hit hänförligt afseende; dock att hvad sålunda blifvit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufvägenhet, som på grund af äldre, behörigen förvärfvad rättighet af utländing innehafves.

Har någon förr än denna lag trädt i kraft förvärfvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogenhet för honom att njuta jordegarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna lag i hvad den afser 17 § grufvestadgan ej ega tillämpning emot den, som före dess trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit underkastad det förbehåll, hvarom i kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 är sagdt.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet
inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott fredagen den 30 december 1898*

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: herr friherre ÅKERHIELM,
WIKBLAD,
friherre RAPPE,
ANNERSTEDT,
VON KRUSENSTJERNA,
CLAËSON,
DYRSSEN.

Efter gemensam beredning med cheferna för civil- och finansdepartementen anmälde chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt i underdånighet:

Riksdagens underdåniga skrifvelse den 12 maj 1898, deri Riksdagen, med tillkännagifvande att Kongl. Maj:ts nådiga proposition den 22 förutgångna januari med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 icke blifvit af Riksdagen bifallen, anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke frågan om tillgodogörandet af statens jordegareandel uti sådana grufföretag, om hvilka vore fråga, kunde lösas i viss af Riksdagen angifven riktning, samt att Kongl. Maj:t ville, efter utredning derutinnan, till nästkommande Riksdag i ämnet afgifva nytt förslag; öfver

hvilken framställning kommerskollegium, sedan yttranden inhemtats från Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Vesterbottens och Norrbottens län samt bergmästaren i norra bergmästaredistriktet, afgifvit infor dradt underdånigt utlåtande.

Efter att hafva redogjort för handlingarnes innehåll hemstälde föredragande departementschefen i underdånighet, att högsta domstolens utlåtande måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmåler, genom note ur detta protokoll inhemtas öfver ett förslag till sådan ändring i grufvestadgan, som af kommerskollegium förordats; varande detta förslag af den lydelse bilagan litt. H. vid detta protokoll utvisar.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen i nåder lemna bifall.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.

Bilaga litt. H.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Med upphäfvande af nådiga kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 förordnas, att nedannämnda paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 skola erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

1 mom. Å område, beläget på mindre afstånd än två hundra meter från boningshus eller från annan åbyggnad, der den är uppförd vid gård, eller från tomtplats eller trädgård, vare inmutning ej tillåten, utan tillstånd af så väl egaren till byggnaden, tomtplatsen eller trädgården som den, hvilken dertill har nyttjanderätt; dock att inom utmål befintliga byggnader, hvilka erfordras för grufdriften, ej må utgöra hinder för inmutning.

Inmutning må ej ske å kyrkogård eller begravningsplats, ej heller, utan tillstånd af vederbörande myndighet eller styrelse, å område på mindre afstånd än trettio meter från sådan jernväg eller kanal, som är upplåten för allmän trafik.

2 mom. Inmutning vare ock förbjuden å förut inmutadt område samt å utmål, så länge rättigheten till området eller utmålet blifvit behörigen försvarad.

5 §.

Öfver inkommen ansökning om mutsedel skall bergmästaren ofördröjligen och senast trettio dagar efter mottagandet meddela skriftligt

beslut. Finner bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende å arten af den angifna mineralanledningen, inmutningspunktens läge eller annan för mutsedelns utfärdande erforderlig omständighet, ege han förelägga sökanden att dermed inkomma inom viss lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, och vare, i händelse den tid för-sittes, den då gjorda ansökningen förfallen, hvilken påföljd bör i be-slutet intagas. Finnes åter af de inkomna handlingarna eller efter in-fordrad upplysning, att mineralanledningen icke utgör föremål för in-mutning enligt 1 §, eller att sådant hinder uppenbarligen möter, som i 3 § sägs, varde ansökningen afslagen.

8 §.

Inom det inmutade området eller utmålet eger inmutaren uteslutande rätt att, med de vilkor och inskränkningar denna stadga innehåller, be-arbета och tillgodogöra sig så väl den inmutade mineralfyndigheten som äfven andra inmutningsbara mineral, hvilka derstädes förekomma.

Öfriga mineraliska ämnen inom det inmutade området eller utmålet må äfven af inmutaren brytas, i den mån sådant är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande, och ege inmutaren deraf använda hvad för grufdriftens ändamål behöfves. Hvad sålunda icke användes må inmutaren ock behålla, så framt det icke af jordegaren mot er-läggande af godtgörelse för brytnings- och uppforderingskostnader af-hemtas, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, inom ett år, men eljest inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordegarens rätt i detta afseende utöfvas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, af kronoåboen eller boställsinnehafvaren.

Uppstår tvist om beloppet af den godtgörelse, hvarom nu är sagdt, gånge med bestämmandet deraf såsom i 12 § stadgas, dock att, der skiljemän anlåtats, parterne skola stånda hvar sina kostnader och gälda hvardera halfva kostnaden för skiljemännens sammanträde; och varde tiden för afhemtandet räknad från det att godtgörelsens belopp blifvit af skiljemän eller, der sådana ej anlåtats, af första domstol bestämdt.

11 §.

Sedan mutsedel blifvit utfärdad, eger inmutaren att inom det in-mutade området, innefattande en omkrets med ett hundra meters er-stånd från inmutningspunkten, anställa sådant försöksarbete, som af-

fordras till fyndighetens undersökning och blottande, äfvensom att begagna eller anlägga väg till stället; dock att hvad i 3 § är stadgadt om hinder emot inmutning äfven gäller i fråga om försöksarbete, så framt hindret förefans då mutsedeln utfärdades.

För den mark inmutaren sålunda begagnar skall han gifva innehafvaren af jorden, så länge försöksarbetet fortgår, full ersättning i årlig afgift, som för hvarje år förskottsvis betalas.

I händelse anläggningen öfvergifves, innan utmål derfor varder lagdt, vare inmutaren jemväl skyldig att ersätta jordegaren eller den, som i hans ställe är berättigad till sådan godtgörelse, all skada, som marken genom försöksarbetet för framtiden kan hafva tagit; och ansvarare inmutaren under tiden, till dess denna ersättning blifvit erlagd, för fulla beloppet af den årliga afgiften för markens begagnande.

Skada och intrång, som af försöksarbetet förorsakas och hvarom ej förut i denna paragraf är stadgadt, vare inmutaren ock skyldig att ersätta.

13 §.

1 mom. Minst fjorton dagar innan något arbete å det inmutade området börjas skall inmutaren, vid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada ansvara såsom för åverkan, lemna bestyrkt afskrift af mutsedeln till så väl det inmutade områdets egare som den, hvilken det med nyttjanderätt innehar och brukar; och gälle om sättet för sådant delgifvande hvad om delgifvande af stämning är stadgadt; dock må, der jorden eges eller innehafves och brukas af enskild persou, som är frånvarande och låter egendomen af annan förvaltas, afskriften lemnas till förvaltaren.

2 mom. Inmutaren åligger derjemte, innan något arbete å det inmutade området börjas, att ställa pant eller borgen för all den ersättning, hvartill inmutaren enligt 11 § är förbunden. Denna säkerhet skall vara af öfverexekutor godkänd, der den icke ändock af jordegaren och nyttjanderättsinnehafvaren antages. Försummar inmutare att ställa sådan säkerhet, ege utmätningssmannen i orten, då han derom anlitas, inställa arbetet, till dess säkerhet, som finnes antaglig, blifvit anskaffad.

14 §.

Sist åtta månader från mutsedelns utfärdande eller, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, sist ett år från samma tid, skall inmutaren, vid

inmutningsrättens förlust, hafva börjat arbetet, der ej i anledning af yppad tvist sådant hinder härför mött, hvars undanrödjande icke berott af inmutaren.

Om den vidare skyldighet att bearbeta fyndigheten, som inmutaren åligger, är i 21 och 39 §§ stadgad.

17 §.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, skall kronoåboen eller boställsinnehafvaren njuta den jordegaren enligt 16 § tillkommande rätt tillgodo; egande han ock, om han begagnar jordegareandelen, att samma andel sedermera behålla såsom sin enskilda tillhörighet.

Till jord, som under ständig besittningsrätt innehafves, skall i detta hänseende hänföras äfven grufveskog.

Å jord, som blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten eller står under kronans omedelbara förvaltning, skall inmutaren till dess tre år förflutit efter det kronan anmäler sig till begagnande af jordegareandelen, dock minst trettio år från inmutningen, nyttja jordegarens lott med förbindelse att till kronan erlægga årlig afgäld. Denna afgäld bestämmes af Riksdagen till viss del, högst en fjerdedel, af den årsvinst, som af grufföretaget må uppstå, sedan å deri nedlagdt kapital afräknats sex procent årlig ränta; åliggande det inmutaren att, till ledning vid afgäldens beräkning, föra fullständiga räkenskaper öfver grufföretaget ända från dess början. För de första trettio åren efter inmutningen må afgälden ej sättas högre än vid tiden för inmutningen var föreskrifvet.

Närmare bestämmelser om sättet för afgäldens beräkning och utgörande meddelas af Konungen.

18 §.

Jordegaren må under försöksarbetet, när han vill, hos inmutaren anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel till fullo eller till någon viss del och njute från den tid, sådan anmälan bevisligen skett, delaktighet i anläggningen, dock med förbindelse att vidkännas motsvarande andel i alla kostnader, som för arbetets bedrivande derefter erfordras, äfvensom att i enahanda förhållande ersätta värdet af de för arbetet nödiga och nyttiga byggnader, redskap och förråd, som dessförinnan blifvit anskaffade, men i kostnad, som inmutaren haft för fyndigheters undersökning och blottande, vare jordegaren ej skyldig

att taga del, hvaremot hela afkastningen under samma tid odelad tillhör inmutaren.

Uppstår tvist om beloppet af den ersättning, jordegaren bör gifva, gånge med bestämmandet deraf enligt 12 §, och jordegaren njute icke desto mindre under tiden sin andel i anläggningen till godo, der han ställer säkerhet för ersättningen.

Anmälan om begagnande af jordegareandel skall göras sist vid utmåsläggningen utom i fall, som i 19 § omförmälas.

19 §.

Finnas flere jordegare, skall den, på hvars egovälde ett grufarbete först efter utmåsläggningen inkommer, hafva öppet att anmäla sig till begagnande af sin jordegareandel senast inom sex månader, sedan arbetet på hans grund inkommit och han derom blifvit underrättad af inmutaren, hvilken det åligger meddela sådan underrättelse, vid påföljd att till den, som jordegareandelen tillkommer, hafva förverkat allt hvad inom dennes område han dessförinnan sig tillgodogjort.

Är grufva belägen å jord, som blifvit för kronans räkning till brukning för viss tid åt annan upplåten eller står under kronans omedelbara förvaltning, må anmälan om begagnande af jordegareandelen ske jemväl efter utmåsläggningen, ändå att grufarbetet derföret på den jord inkommit.

Då jordegareandel enligt denna paragraf begagnas, gälle om ersättningsskyldighet till den, som arbetet förut drifvit, hvad 18 § i ty fall bestämmer.

24 §.

Uteblifver sökanden från förrättningen, varde den instäld; och ankomme dess företagande sedermera på ny anmälan inom den tid från mutsedelns utfärdande, som i 21 § sägs. Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifvande hindra förrättningens fortgång, der den blifvit så delgifven och kungjord, som i 23 § är sagdt.

31 §.

Den lösen, grufegaren enligt 30 § bör erlægga för mark, som till honom afträdes, skall bestämmas vid utmåsläggningen. Sämjas ej parterne om beloppet, varde det af förrättningsmannen och gode männen bestämdt efter uppskattning af marken till det värde, annan mark

af enahanda beskaffenhet och godhet i orten högst gäller, med beräkning att jordegaren ansvarar för räntor och utskylder af jorden.

Lösesumman skall å sådan kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves, grufveskogar derunder inbegripne, tillfalla innehafvaren af besittningsrätten, men eljest jordegaren, mot förbindelse för denne, om jorden är åt annan till nyttjande upplåten, att hålla innehafvaren skadeslös för den förlust, som genom mistningen af marken honom tillskyndas.

Är marken intecknad, och hafva inteckningshafvarne ej medgifvit jordegaren rätt att lyfta lösesumman, varde beloppet nedsatt hos Konungens befällningshafvande, som har att fördela detsamma i den ordning, som för fördelning af köpeskilling för utmättningsvis såld fast egendom är stadgad; och må äfven i andra fall grufegaren, om han det hellre vill, nedsätta lösesumman hos Konungens befällningshafvande, som, på anmälan, håller densamma vederbörande tillhanda.

Betalning eller nedsättning af lösesumman jemte ränta derå från den dag, utmålsförrättningen blifvit afslutad, skall fullgöras inom nittio dagar derefter, vid påföljd, om det försummas, att grufegaren förverkat utmålet och sin på mutsedeln grundade rätt.

39 §.

Grufarbetet inom hvarje inmutadt område eller utmål, vare sig rätt dertill före eller efter denna stadgas utfärdande förvärfvats, skall bedrivas i den omfattning, att för hvarje kalenderår verkställes minst så mycket grufve- eller grufvebyggnadsarbete, att värdet deraf motsvarar kostnaden för bergsprängning i grufvan af tio kubikmeter i fast klyft eller, räknadt i upplagdt berg, aderton kubikmeter; egande dock grufegaren, om han hellre vill, att under ett år fullgöra arbetsskyldigheten för flere, högst fyra derefter närmast följande arbetsår, så framt anmälan derom hos bergmästaren göres inom utgången af det år, hvarunder arbetet verkställes.

För ny inmutning beräknas första arbetsåret från den 1 januari året efter det, då mutsedeln utfärdades, der ej i följd af tvist för arbetet mött hinder, hvars undanrödjande icke af inmutaren berott, i hvilket fall arbetsåret räknas från den 1 januari året efter det, då hindret upphört.

Arbete, hvarom i denna paragraf sägs, skall afse verklig grufdrift eller eljest vara af beskaffenhet, att det kan lända grufanläggningen till nytta.

44 §.

Önskar grufvegare längre tids hvilostånd än bergmästaren enligt 42 § kan medgifva, söke då förlängning derå hos bergsöfverstyrelsen, som, då särskilda omständigheter dertill föranleda samt jordegaren eller å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, kronoåboen eller boställsinnehafvaren till ansökningen lemnat bifall, må ega att förlänga hviloståndstiden under ytterligare högst fyra arbetsår.

61 §.

Då två eller flere personer i samma grufvörelse deltaga, åligger det delegarne att för grufvans förvaltning årligen utse en grufföreståndare, som har att vid stadgad påföljd iakttaga hvad om ordningen för grufvdrift i denna stadga bestämmes. Grufföreståndare kan endast den vara, som är svensk undersåte och i riket bosatt.

Val af grufföreståndare skall anmälas hos bergmästaren. Sker ej sådan anmälan eller har obehörig person till grufföreståndare utsetts, är hvarje delegare ansvarig såsom vore han grufvans föreståndare.

68 §.

Utländing må icke i riket inmuta mineralfyndighet; ej heller ege han, med mindre än att Konungen funnit skäligt dertill lemna bifall, förvärfva eller bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka grufvdrift; och skall förty det försöks- eller grufvarbete, som utländing utan sådant medgifvande kan komma att företaga eller företaga låta, vara utan verkan till bevarande af hans eller annans rätt i hit hänförligt afseende; dock att hvad sålunda blifvit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufvägenhet, som på grund af äldre, behörigen förvärfvad rättighet af utländing innehafves.

Öfvergångsstadgande.

Har någon förr än denna lag trädt i kraft förvärfvat besittningsrätt till kronojord, skola i fråga om befogethet för honom att njuta jordegarens rätt hittills gällande föreskrifter tillämpas; och skall denna

lag i hvad den afser 17 § grufvestadgan ej ega tillämpning emot den, som före dess trädande i kraft gjort ansökan om inmutning och ej varit underkastad det förbehåll, hvarom i kungörelsen rörande inmutning å kronojord den 19 augusti 1889 är sagdt. Har inmutning erhållits under sådant förbehåll, skall den tid, hvarunder inmutaren, jemlikt 17 §, eger nyttja jordegarens lott, räknas från lagens trädande i kraft och den inmutaren åliggande afgäld beräknas efter hvad då är bestämdt; och vare inmutaren, derest inmutningen erhållits för längre tid tillbaka än två år före lagens trädande i kraft, skyldig att senast inom ett år derefter hafva fullgjort hvad honom enligt 21 § åligger.

Utdrag af protokollet öfver ett lagärende, hållet uti Kongl. Maj:ts högsta domstol måndagen den 20 februari 1899.

Andra rummet.

Närvarande:

Justitieråden *Carlson,*
Afzelius,
Hellström,
Billing,
Bohman,
Ramstedt,
Westring.

Sedan, jemlikt högsta domstolens beslut den 19 nästlidne januari, handlingarna rörande det till högsta domstolen för afgifvande af utlåtande öfverlemnade förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884 mellan högsta domstolens ofvanbemälde ledamöter cirkulerat, så företogs nu detta ärende till slutlig behandling; varande förslaget bilagdt detta protokoll.

Emot förslaget framställdes följande anmärkningar:

8 §.

Högsta domstolens ledamöter förenade sig om följande yttrande:

»Då den godtgörelse, som inmutaren enligt förevarande paragraf eger att af jordegaren bekomma, derest denne vill öfvertaga de i grufvan brutna ej inmutbara mineralierna, enligt stadgandets lydelse synes skola gäldas senast vid dessa mineraliers afhämtning, samt i allt fall jordegaren svårligen, innan han med visshet vet hvad han skall

nödgas betala för mineralierna, kan afgöra huruvida han skall öfvertaga dem eller ej, synes billigheten fordra att, på sätt jemväl föreskrifvits i det år 1897 till högsta domstolen remitterade samt i den delen utan anmärkning lemnade förslag, jordegarens skyldighet att afhemta ifrågavarande mineralier inträder först sedan godtgörelsens belopp blifvit genom öfverenskommelse eller annorledes slutligen bestämdt.

Genom hänvisningen till 12 § uppkommer den oegentligheten att det blir endast grufvegaren, som har att välja emellan att låta tvisten omedelbart hänskjutas till domstol eller först pröfvas af skiljemän, under det jordegaren ovilkorligen skall vara skyldig att först lita till skiljemän, äfvensom att stadgande väl meddelats för det fall att jordegaren tredskas att utse skiljeman men ej för den händelse sådan tredska förekommer å grufvegarens sida.»

Justitierådet *Carlson* åberopade tillika sitt anförande vid granskning inom högsta domstolen af 1897 års förslag i ämnet.

17—19 §§.

Justitierådet *Westring* utlät sig:

»Under år 1893 öfverlemnades till högsta domstolens granskning ett förslag till ordnande af frågan huru staten skall tillgodogöra sig jordegareandel i grufvor å kronojord, med hvilket förslag afsågs, att staten skulle till inmutaren öfverlemna driften af grufvan i dess helhet men förbehålla sig att af den årsvinst, som å företaget uppstode sedan sex procent ränta å deri nedlagdt kapital afräknats, för all framtid uppbära en årlig afgäld af 25 procent. Emot detta förslag anmärktes i högsta domstolen bland annat: att bestämmelsen om afgälden syntes i flera afseenden otydlig och kunna vålla svårigheter vid tillämpningen, enär grunderna för afgäldens beräkning vore på ett allt för sväfvande sätt angifna; att sålunda årsvinstens rätta belopp vore väsentligen beroende deraf hvilka afskrifningar och andra afdrag från årsinkomsten grufvegaren finge tillgodogöra sig, t. ex. om han finge afräkna ersättning för sin egen verksamhet; att det äfven kunde vara föremål för tvekan huruvida vinsten, för att komma i betraktande, måste vara realiserad genom mineraliernas försäljning eller till och med försäljningssumman influten; att det syntes ännu svårare att afgöra hvad man borde hänföra till det nedlagda kapitalet, å hvilket ränta finge beräknas, enär för den, som genom köp förvärfvat grufva, den erlagda köpeskillingen måste framstå såsom ett af honom nedlagdt kapital; att det äfven syntes tvifvelaktigt om inmutnings- och utmålskostnader äfven-

som möjliga rätttegångskostnader samt jordlösen och andra ersättningar innefattades under det nedlagda kapitalet; att det vidare ej kunde utrönas huruvida grufvegaren rätt beräknat vinsten, med mindre det ålades honom att föra fullständiga räkenskaper öfver grufvrörelsen ända från företagets början, för granskning af hvilka räkenskaper det antagligen blefve nödigt att förordna särskilda kronoombud och detta ej blott vid grufvor, der vinst med säkerhet vore att påräkna, utan vid alla grufvor, för hvilka afgäld möjligen kunde ifrågakomma; samt att bestämmelser saknades om ordningen för afgörande af stridigheter om afgäldens storlek; och uttalade högsta domstolens fleste ledamöter den åsigt att förslagets sålunda anmärkta brister antagligen icke skulle kunna på något praktiskt tillfredsställande sätt afhjelpas, hvarföre föreskriften om afgäld till belopp motsvarande viss procent af grufvas nettoafkastning vid tillämpningen sannolikt skulle gifva anledning till ständiga miss-tankar mot grufvegarens redlighet, till tvister och förvecklingar samt den pekuniära vinsten för kronan knappast blifva nog stor att uppväga de obehag, som af bestämmelsens tillämpning blefve en följd. På grund af hvad sålunda emot det föreslagna afgäldssystemet anmärkts, har detta system icke upptagits i de förslag till frågans lösning, som vid riksdagarna 1894 och 1898 framlagts.

Nu förevarande förslag utgör en kombinerad af afgäldssystemet och statens mera direkta deltagande i grufdriften. Enligt detsamma skall nemligen afgäldssystemet alltid tillämpas de trettio första åren af ett grufföretag men staten derefter ega att, om den så önskar, öfvergå till att såsom annan jordegare begagna sin andel. Med anledning af de anmärkningar, som rigtats emot 1893 års förslag, hafva i förevarande förslag införts stadganden, dels att det skall åligga inmutare att till ledning vid afgäldens beräkning föra fullständiga räkenskaper öfver grufföretaget dels att Konungen skall ega meddela närmare bestämmelser om sättet för afgäldens beräkning och utgörande.

Hvad först angår skyldigheten för grufvegaren att föra räkenskaper, har ej i förslaget angifvits någon utväg att uttvinga fullgörandet af denna skyldighet. Derest ej bestämmelse i sådant hänseende meddelas, torde stadgandet blifva skäligen litet effektivt. Derförutan lära jemväl erfordras noggranna regler huru räkenskaperna böra vara inrättade.

Äfven om bokföringsskyldigheten på det mest tillfredsställande sätt fullgöres, kunna dock räkenskaperna i förevarande hänseende endast ega betydelse såsom ett oundgängligt material för beräkningen af årsvinsten och det nedlagda kapitalet samt dermed af afgälden. Hufvud-

vigten kommer alltid att ligga å denna uppskattning och beräkning samt å de regler, som derfor kunna gifvas, och det är med hänsigt härtill, som förslaget förutsätter att sådana regler skola särskildt meddelas. Då något fullständigt förslag till dessa regler icke blifvit framlagdt, kan det nu ej bedömas i hvad mån sagda regler skola vara egnade att lemna erforderlig ledning för afgörandet af de synnerligen grannlaga och invecklade frågor, som, på sätt ofvan antydts, vid uppskattningen kräfva lösning. Erfarenheten från den nu för bevillningsafgiftens beräknande föreskrifna taxering af inkomst af industriel rörelse i allmänhet gifver emellertid vid handen att, oaktadt det mest noggranna reglementerande angående grunderna för taxeringen, synnerliga svårigheter skola uppstå att träffa det rätta taxeringsbeloppet. Dessa svårigheter komma att ökas genom den oreda och förvirring, som måste uppstå deraf att helt olika grunder måste komma att gälla för beräkningen af å ena sidan den afkomst, hvaraf afgäld skall utgå, samt å andra sidan den, som från grufvegarens ståndpunkt rätteligen är att anse såsom hans vinst å företaget och hvarför bevillning skall utgöras, i hvilket hänseende må erinras derom att, der någon genom köp förvärfvat grufva till högre pris än som motsvarar de å sjelfva grufvan nedlagda kostnader, han vid afgäldsberäkningen uppenbarligen icke kan få afräkna ränta å hela köpeskillingen, hvilken dock utgör det kapital, hvarå han skall hafva skälig afkomst, utan allenast beloppet af berörda å sjelfva grufvan nedlagda kostnader. Då afgälden skall utgå med ända till en fjerdedel af vinsten på föreskrifvet sätt beräknad, hvilket för det nyss förutsatta fall kan motsvara mycket större del af egarens verkliga vinst, kommer ett fel i taxeringen att spela en ojemförligt mycket större roll än i fråga om de vanliga skatterna och lär ofta kunna blifva för grufvegaren rent af ruinerande. Vid nu antydda förhållanden synes det mig uppenbart att de tilltänkta reglementariska bestämmelserna för taxeringen icke skola vara i stånd att förekomma de tvister och öfriga olägenheter, som, på sätt ofvan blifvit omförmäldt, ansetts skola medfölja den till grund för 1893 års förslag antagna principen om skyldighet för grufvegaren att erlægga en afgäld motsvarande vissa procent af grufvans nettoafkastning.

Genom de modifikationer i öfrigt, som 1893 års förslag nu undergått, har inmutarens ställning högst väsentligt försämrats. Enligt det äldre förslaget fick inmutaren för all framtid uteslutande rätt till grufvan emot skyldighet att betala den en gång för alla till procentsatsen bestämda årliga afgälden. Nu åter tillförsäkras inmutaren den uteslutande rätten till grufdriften allenast för de första trettio åren. Sedan denna

tid förflutit, eger staten för obegränsad framtid rätt att när som helst, med iakttagande af en kortare uppsägningstid, inträda i företaget såsom liklottig delegare med inmutaren. Afgälden skall nu från början fixeras endast för de första trettio åren; hvad angår den efterföljande tiden eger staten, der den så finner för godt, bestämma olika procentsats för hvarje år, allenast den håller sig inom det föreskrifna maximum. En ändring af procentsatsen kan dessutom redan förut lätt genomföras på indirekt sätt genom ändring i de administrativa föreskrifterna om afkomstberäkningen. De nu angifna bestämmelserna medföra uppenbarligen en sådan otrygghet rörande de vilkor, under hvilka grufdrift å odisponerad kronojord må ega rum, att näringen deraf måste förlamas och fara för rättssäkerheten kan uppstå.

På grund af hvad sålunda anförts finner jag mig icke kunna tillstyrka, att det nu remitterade förslaget lägges till grund för lagstiftning i ämnet.

För den händelse emellertid afseende ej skulle fästas vid dessa af mig uttalade principiella betänkligheter, anser jag mig böra yttra mig något jemväl om detaljerna. Hvad då först den formela uppställningen angår, synes densamma böra alldeles förändras. Af hvad förut anförts framgår, att enligt förslaget reglerna för förhållandet emellan kronan och den, som verkställt inmutning å odisponerad kronojord, skola blifva helt olika mot bestämmelserna angående enskild jordegares rätt till andel i grufföretag å hans mark. Vid sådant förhållande synes det olämpligt, att de nya bestämmelserna inflickats på särskilda ställen i de §§, som handla om begagnande af den enskilda jordegareandelen. Detta har föranledt att sagda bestämmelser blifvit otydliga och ofullständiga. I sådant hänseende må anmärkas, att någon föreskrift angående skyldighet för kronan att, då den ingår såsom deltagare i grufvrörelse, tillösa sig andel i förut der verkställda byggnader m. m. i sjelfva verket icke finnes. Meningen synes vara att i detta fall 18 § skall tillämpas, men detta framgår icke tydligen af sagda §, hvilken, ehuru den skall afse jordegare i allmänhet, dock i öfrigt är så affattad att den ej kan vinna tillämpning annat än å det fall, då enskild jordegare anmäler sig till deltagande i grufföretag. Icke heller finnes tydligen utsagdt att kronan är berättigad att för all framtid, när den så finner för godt, anmäla sig till begagnande af jordegareandelen. Det i sådant syfte i 19 § införda andra stycket synes nemligen, med hänsyn till det sammanhang, hvori det förekommer, och den affattning deråt gifvits, icke kunna tolkas annorlunda än såsom afseende allenast det fall att inom utmålet jemte kronan finnes annan jordegare. Nödig tydlighet och

fullständighet torde icke kunna vinnas, med mindre samtliga de nya bestämmelserna om tillgodogörandet af jordegareandelen å jord af nu ifrågakomna slag sammanföras i en paragraf i slutet af kapitlet.

Hvad särskildt angår den ersättning för byggnader m. m., som bör af kronan gäldas, då den skall aktivt ingå i ett grufföretag, torde de i 18 § angifna grunder ej böra fullständigt vinna tillämpning. Då en jordegare senast vid utmåsläggningen börjar taga del i ett grufföretag, kan det vara riktigt att han ej behöfver ersätta mera än värdet af de byggnader, redskap och förråd, som dessförinnan blifvit anskaffade. Men då tillträdet skall ske först sedan ett grufföretag pågått i minst trettio år kanske oftast efter mycket längre tid, kan det väl inträffa, att grufvegaren å företaget nedlagt jemväl andra kostnader, hvilka icke blifvit genom afkastningen nöjaktigt betäckta men som komma äfven det framtida grufarbetet till godo. Det vore synnerligen obilligt, om ej grufvegaren skulle vara berättigad till ersättning jemväl för sistberörda kostnader, som antagligen ej sällan belöpa sig till höga belopp. Icke heller torde det vara lämpligt eller nödigt att, för det fall att tvist om ersättningsbeloppet uppstår, göra kronans rätt till deltagande i företaget beroende deraf att säkerhet för ersättningen ställes.

Slutligen anmärkes beträffande redaktionen af tredje stycket i 17 §, att i första punkten icke är fråga om någon skyldighet för inmutaren att drifva grufvan utan om en rätt för honom att ensam öfvertaga grufdriften och en skyldighet för honom att därför betala afgäld; att »inmutningen» i första och tredje punkterna kan tolkas såsom betydande antingen ingifvande af ansökning om inmutning eller mutsedelns utfärdande; samt att ordalagen i andra och tredje punkterna närmast hänvisa derå, att Riksdagen skall ega att för hvarje grufva bestämma en viss procentsats, som dock ej för någon grufva må under de första 30 åren efter inmutningen höjas utöfver hvad först bestämts, under det meningen väl lärer vara att Riksdagen, som det lämpligen icke kan tillkomma att meddela annat än generela regler i förevarande hänseende, skall bestämma en viss procentsats för alla grufvor å ifrågavarande jord och att om, sedan en grufva blifvit inmutad, procentsatsen af Riksdagen höjes, detta beslut icke å sådan grufva skall ega tillämpning, förr än 30 år förflutit från inmutningen. I nu angifna hänseenden tarfvas alltså, att förslaget mening tydligare uttryckes.»

Justitierådet *Ramstedt* anförde:

»Enligt föreliggande förslag skulle, i afseende å jordegares rätt att deltaga i grufarbete, kronan komma att intaga en väsentligt bättre ställning än annan jordegare. Derest enskild jordegare vill begagna

sådan rätt, åligger det honom att inom en jernförelsevis kort tid derom göra anmälan, med förbindelse ej mindre att utgifva en hans rätt i grufvan motsvarande andel i värdet af de för grufarbetet uppförda byggnader samt af anskaffade redskap och förråd, än äfven att, sedan anmälan skett, efter enahanda grund deltaga i kostnaderna för grufarbetet och sålunda äfven att vidkännas den med dylika företag förenade, ofta högst betydliga ekonomiska risk. Kronan skulle deremot, utan att löpa någon som helst risk, ega att, derest företaget vunnit framgång, bekomma en del af nettoafkastningen och, om så finnes med kronans fördel förenligt, efter viss tid inträda såsom delegare i företaget. Då den till förmån för inmutare i lag stadgade inskränkning i jordegares rätt att disponera öfver sin fastighet uppenbarligen tillkommit med hänsyn till det allmännas intresse af att befintliga mineralfyndigheter upptäckas och bearbetas, synes det med statens pligt att befordra ett sådant intresse ej väl förenligt att på föreslaget sätt försvåra villkoren för bearbetning af de å kronojord befintliga fyndigheter. Och från den enskilde jordegarens synpunkt kan det ej vara med billighet och rättvisa öfverensstämmande, att staten, som genom sin lagstiftning ålägger honom en dylik inskränkning i eganderätten, för sig i nämnda hänseende uppställer andra och vida fördelaktigare villkor. På dessa skäl anser jag mig icke kunna tillstyrka det nu framlagda förslaget om sättet för tillgodogörande af kronans jordegareandel.

För öfrigt delar jag i hufvudsak de af justitierådet Westring uttalade betänkligheter mot afgäldssystemet och det nu föreslagna sättet för dess genomförande, likasom jag äfven biträder af honom mot hit hörande bestämmelser framställda detaljanmärkingar. Härförutom må erinras, att förevarande förslag, i olikhet mot det år 1893 till högsta domstolen remitterade förslaget, icke innehåller någon föreskrift om påföljd för underlåtenhet att i stadgad ordning erlægga afgälden.»

Justitierådet *Billing* yttrade:

»Vid den granskning, som inom högsta domstolen egnades ett år 1893 uppgjort, på afgäldssystemet grundadt förslag till ändring af grufvestadgan, anmärktes bland annat, att kronan enligt detta system skulle komma att erhålla en väsentligt fördelaktigare ställning än andra jordegare, något som ej kunde sägas vara riktigt eller lämpligt. Äfven om den till staten utgående afgälden begränsas till ett procenttal understigande det, som tillfaller enskild, i grufdriften deltagande jordegare, lär det dock, i betraktande deraf att kronan skulle vara fritagen från den med företaget förenade risk, svårligen kunna förnekas, att den undantagsställning, kronan förbehållit sig, i det hela är att

beteckna såsom afgjordt förmånligare än andra jordegares. Så till vida som afgäldssystemet vunnit tillämpning i nu föreliggande förslag, lärers alltså detta gifva anledning till enahanda anmärkning, som rigtades mot 1893 års förslag.

Derest emellertid afgörande skäl skulle anses föreligga för användandet af afgäldssystemet, lärers med rätta kunna fordras, att förhållandet mellan kronan och inmutaren så ordnas, att den senare erhåller en rättsligen fullt tryggad ställning och sättes i stånd att med någon högre grad af sannolikhet för en längre tid framåt beräkna, huru stor andel af grufdriftens afkastning han har att till staten afstå. I dessa hänseenden är, efter mitt förmenande, nu föreliggande förslag ganska otillfredsställande. Visserligen har jordegaren fått sig tillförsäkrad rätt att under de första trettio åren åtnjuta kronans jordegareandel mot erläggande af afgäld. Men sedan denna tid gått till ända, äfventyrar han när som helst — och naturligen företrädesvis om företaget visar sig mera gifvande — att efter kort uppsägningstid nödgas inträda i bolagsförhållande till kronan eller den, å hvilken kronan kan öfverlåta sin rätt.

Den å företagsamheten menligt inverkan osäkerhet, hvari inmutaren sålunda kommer att befinna sig, blifver än mera besvärande genom de föreslagna formerna för afgäldens utgående. Då afgälden ställes i förhållande, ej till bruttoafkastningen, utan till nettovinsten, lärers det knappast kunna undvikas att ett stort fält lemnas öppet för godtycke eller åtminstone för oberäkneliga tillfälligheter. De stora svårigheter, som möta för åstadkommande af en rättvis och jemn uppskattning af årsvinsten, hafva redan påvisats af justitierådet Westring, hvars yttrande i denna del af mig i allt hufvudsakligt biträdes, dervid jag dock anser mig böra såsom särskildt betänklig framhålla den omständigheten att, medan sjelfva procenttalet till sitt maximum fastslås genom civillag, de för inmutaren ej mindre viktiga bestämmelserna om sättet för afgäldens beräkning och utgörande skulle på administrativ väg regleras.

På grund af hvad jag nu anfört och åberopat anser jag mig ej kunna tillstyrka förevarande förslag. — I de af justitierådet Westring vid 17—19 §§ gjorda detaljanmärkingar instämmer jag.»

Justitieråden *Carlson*, *Afzelius*, *Hellström* och *Bohman* förklarade, att de, med afseende å hvad inom högsta domstolen anmärkts mot grunden och sättet för afgäldens beräkning, jemväl för sin del afstyrkte förslaget; hvarjemte justitieråden instämde i de af justitierådet Westring framställda redaktionella anmärkingar mot detsamma.

Vidare anförde justitierådet *Carlson*:

»Derest kronan i en framtid skulle vilja begagna sig af den föreslagna uppsägningsrätten, skulle kronan derigenom blifva underkastad en ersättningsskyldighet, hvars omfattning vore svår att på förhand beräkna. Dessutom skulle kronan hafva att sjelf eller genom annan utöfva grufvedriften gemensamt med inmutaren. Dessa anordningar synas mindre lämpliga. För min del tror jag, att man slagit in på orätt bog, då man sökt åt kronan förbehålla endast jordegareandelen till grufvor å dess grund. Det hade, enligt min mening, varit bättre att låta inmutning å jord, hvarom nu är fråga, medföra allenast rätt för inmutaren att mot afgäld, bestämd efter de grunder, som gälde vid inmutningen, bearbeta grufvan under viss tid. Genom lämpligt afpassande af afgäldens storlek och besittningstidens längd torde man hafva kunnat bereda inmutaren vederlag för mistningen af inmutningsrätten vid besittningstidens slut, så att uppmuntringen till inmutning och grufvedrift i sjelfva verket blifvit fullt lika stor som med det föreslagna systemet. Ordalydelsen af 1889 års kungörelse lägger emellertid hinder för omedelbar tillämpning af nu antydda grundsatser å inmutningar, som skett medan denna kungörelse varit gällande. För äldre inmutare, hvilka icke vilja underkasta sig en sådan lagstiftning, måste därför ordnas på annat sätt.»

Öfvergångsstadgandet.

Högsta domstolens ledamöter förenade sig om följande yttrande:

»Förbehållet derom att de nya bestämmelserna icke skola ega tillämpning emot den, som före lagändringens trädande i kraft sökt inmutning och ej varit underkastad föreskriften i 1889 års kungörelse, bör uppenbarligen gälla ej blott de bestämmelser, som intagits i 17 §, utan jemväl den, som influtit i 19 §. Det kan nemligen icke vara åsyftadt att gent emot en inmutare, som före den nya lagens trädande i kraft erhållit inmutning å utarrenderad kronojord, kronoarrendatorn skulle kunna under obegränsad tid göra sin rätt till jordegareandel gällande.

Med förra delen af andra punkten afses helt säkert allenast, att beträffande inmutning, som erhållits under det i 1889 års kungörelse stadgade förbehåll, tiden för lagens trädande i kraft skall i stället för tiden för inmutningen utgöra utgångspunkten för den trettioårsperiod, hvarunder enligt 17 § inmutare skall ega ovilkorlig rätt att ensam

drifva grufvan och hvarunder afgäldsprocenten icke kan med verkan emot honom höjas. Det använda uttryckssättet synes emellertid icke vara tillfredsställande. Särskildt kunde ordalydelsen lätteligen föranleda den tolkning, att afgälden skall utgå enligt de vid lagens trädande i kraft bestämda grunder jemväl efter de första trettio årens utgång samt att ej blott afgäldsprocenten utan äfven de af Konungen fastställda beräkningsgrunderna skola oföränderligt gälla sådana de voro vid lagens trädande i kraft.»

Justitieråden *Afzelius*, *Billing*, *Hellström* och *Westring* anmärkte dessutom, att den föreslagna särskilda bestämmelsen om tiden, inom hvilken försöksarbetet skulle fullbordas och utmålsläggning sökas, icke syntes vara af verkligt behof påkallad, samt att, om stadgande i angifvet syfte likväl bibehölles, deråt torde böra gifvas en i någon mån förändrad affattning, hvaraf tydligen framginge, att den stadgade tiden jemväl i förevarande fall kunde förlängas på sätt i 21 § vore föreskrifvet.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.

Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 24 februari 1899

i närvaro af:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve **DOUGLAS**,
Statsråden: herr friherre **ÅKERHIELM**,
 WIKBLAD,
 friherre **RAPPE**,
 ANNESTEDT,
 VON KRUSENSTJERNA,
 greve **WACHTMEISTER**,
 CLAËSON,
 DYRSSEN,
Justitieråden: **HUSS**,
 LINDBÄCK.

Efter gemensam beredning med cheferna för civil- och finansdepartementen anförde i underdånighet chefen för justitiedepartementet statsrådet Annerstedt:

»Sedan Riksdagen i underdånig skrifvelse den 12 maj 1898 — med tillkännagifvande att de af Eders Kongl. Maj:t den 22 nästförutgångna januari till Riksdagen aflåtna nådiga propositioner om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884 och om tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva icke blifvit af Riksdagen bifallna — anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke frågan om tillgodogörandet af statens jordegare-

andel uti sådana grufföretag, om hvilka vore fråga, kunde lösas i viss af Riksdagen angifven riktning, och att Eders Kongl. Maj:t ville, efter utredning härutinnan, till nästföljande Riksdag afgifva nytt förslag i ämnet;

samt kommerskollegium, efter inhemtande af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Vesterbottens och Norrbottens län samt bergmästarens i norra bergmästaredistriktet yttranden, inkommit med inforordadt underdånigt utlåtande i anledning af Riksdagens ifrågavarande framställning;

behagade, vid ärendets föredragning den 30 december 1898, Eders Kongl. Maj:t i nåder förordna, att högsta domstolens utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, inhemtas öfver ett förslag till sådan ändring i grufvestadgan, som af kommerskollegium förordats.

Högsta domstolens utlåtande i ämnet har numera afgifvits och torde få af mig i underdånighet anmälas.»

Efter att hafva redogjort för detta utlåtandes innehåll och det hufvudsakliga af hvad i frågan tidigare förekommit, yttrade föredragande departementschefen:

»Såsom Eders Kongl. Maj:t täcktes finna, är det egentligen tvenne olika anordningar för tillgodogörande af kronans jordegareandel, som blifvit under frågans föregående behandling med någon högre grad af styrka förordade, nemligen afgäldssystemet och arrendesystemet. På det förra hvilade det af kommerskollegium upprättade lagförslag, som år 1893 remitterades till högsta domstolens yttrande, och detsamma antagande föreslogs vid 1898 års riksdag af enskilde motionärer. Arrendesystemet åter låg till grund för de nådiga propositioner, som aflätos till 1894 och 1898 årens Riksdagar.

I sistnämnda Riksdags underdåniga skrifvelse i ämnet framhålles emellertid, att den principiela skiljaktigheten emellan de nådiga propositionerna å ena sidan och de enskilda motionerna å den andra i sjelfva verket mindre hänförde sig till den frågan, huruvida staten borde tillgodogöra sig sin anpart i grufföretag enligt arrendesystemet eller enligt afgäldssystemet, än till spörsmålet, huruvida staten skulle, såsom enligt Eders Kongl. Maj:ts förslag, för framtiden behålla i sin hand eganderätten till sin anpart i grufvan, eller, på sätt i de enskilda motionerna vore uttaladt eller förutsatt, afhända sig denna och öfverlåta den till inmutaren. Riksdagen anser det med skäl kunna sättas i fråga, om ej den förra principen är att föredraga och anföra i sådant afseende hufvudsakligen följande:

Blefve den grundsatsen fastslagen genom lagstiftningen, att i de grufföretag, om hvilka vore fråga, statens jordegareandel tillkomme inmutaren, låt vara med skyldighet för denne att erlægga afgäld, hade staten dermed afskurit sig möjligheten att i framtiden ingripa bestämmande i grufföretagen, annat än i den mån till äfventyrs kunde följa af rätt för staten att ändra afgälden eller grunderna för dess bestämmande. Fråga blefve dock, om icke staten härigenom afstått mera än nödigt varit, och sådana förhållanden kunde tänkas inträda, att det för staten kunde befinnas önskvärdt att hafva möjligheten öppen för ett friare och efter olika tidsförhållanden mera lämpadt ingripande, än hvartill den kunde ega tillfälle sedan eganderätten till dess jordegareandel blifvit afhänd.

Om man alltså anslöte sig till grundtanken i Eders Kongl. Maj:ts förslag, följde emellertid icke häraf, att samma förslag i öfrigt till sina hufvudsakliga delar vore att obetingadt förorda. I sakens natur låge, att, om man ville bibehålla kronans eganderätt till jordegareandelen och åt staten förvara befogenheten att i en framtid kunna efter dåvarande förhållanden fritt förfoga deröfver, rätten till densammas begagnande måste komma att i hvarje fall disponeras endast för bestämd tid. Men det syntes icke vara nödvändigt att för detta ändamål förfara enligt arrendesystemet. Den grundsatsen, att staten borde behålla eganderätten och den framtida dispositionsrätten till jordegareandelen kunde i stället genomföras med väsentlig anslutning till afgäldssystemet. Begagnandet af statens jordegareandel kunde nemligen för en bestämd tidsperiod tilläggas inmutaren, och detta på sådant sätt, att han blefve ej blott berättigad utan äfven skyldig att för den bestämda perioden öfvertaga jordegareandelen mot utgörande af en viss till sina grunder fastställd afgift.

Enligt Riksdagens mening förtjenade det att tagas under noggrann ompröfning, huruvida icke den förevarande frågans lämpligaste lösning vore att söka i nu angifna riktning. Svårigheterna beträffande afgäldssystemet hänförde sig hufvudsakligen till spörsmålet om bästa sättet att bestämma afgäldens storlek och de grunder, efter hvilka den borde beräknas. Dessa svårigheter, hvilka onekligen vore betydliga, finge dock en väsentligen minskad vikt, om det blott gälde att disponera statens rätt för vissa begränsade perioder. Ett missgrepp med afseende å grunderna för afgäldens beräkning kunde då efter vunnen erfarenhet lättare rättas, än om staten för all framtid afhändt sig sin rätt i grufföretagen. I fråga om genomförandet af den framställda grundtanken borde först och främst öfvervägas, huruvida lämpligaste

sättet för afgäldens bestämmande vore att söka i den s. k. rena royalty-principen, eller i grundsatsen om viss anpart af nettovinsten såsom afgäld, eller huruvida ej afgiften skulle kunna utgöra en viss del af den brutna malmens värde, i hvilket sistnämnda fall man kunde undvika den pröfning af de öfver grufrörelsen förda räkenskaper, hvilka blefve nödvändig, om afgälden skulle bestämmas till viss andel af nettovinsten. Vidare måste komma under öfvervägande, för huru lång ti hvarje gång en allmän reglering från statens sida af upplåtelseorna borde ega rum, och i sammanhang dermed tillses, att i hvarje särskildt fall inmutaren tillförsäkrades en viss längre tids orubbad besittning, i hvilket afseende den af Eders Kongl. Maj:t föreslagna tidsbegränsning — 30 år — syntes kunna vara lämplig.

Den af Riksdagen angifna lösning af frågan om tillgodogörande af kronans jordegareandel i grufva är uppenbarligen egnad att medföra den fördel, att, då jordegareandelen allenast för begränsad tid tillerkännes inmutaren, i full utsträckning vinnes det viktiga ändamålet, att för staten beredes tillfälle att i framtiden utöfva inverkan på ifrågavarande grufveföretag. När bestämmelserna om afgäld icke äro afsedda att gälla för all framtid och afgälden icke skall utgöra den enda, eller ens den hufvudsakligaste, förmånen för staten af jordegareandelens återtagande, måste det också blifva jernförelsevis lätt att finna tillfredsställande grunder för afgäldens utgörande. Hvad dessa grunder angår har kommerskollegium — som i sitt förslag anslutit sig till den i Riksdagens skrifvelse uttalade grundtanken, att jordegareandelens tillgodonjutande endast för viss tid skall tillförsäkras inmutaren — förordat afgäldens bestämmande till viss andel af grufvans nettoafkastning. På denna princip hvilade redan det år 1893 till högsta domstolen remitterade förslaget, hvilket emellertid, i motsats emot det nu föreliggande, tilldelade inmutaren en i tiden obegränsad rätt att tillgodogöra sig jordegareandelen. De viktiga erinringar, som af högsta domstolen rättades emot ifrågavarande del af 1893 års förslag och som föranledde, att i de nådiga propositionerna till 1894 och 1898 årens Riksdagar afgäldssystemet utbyttes emot arrendesystemet, torde, i strid emot hvad kommerskollegium synes hafva förutsatt, ej i väsentlig mån försvagas till följd deraf, att inmutarens rätt att nyttja jordegareandelen inskränkes till viss tid. Icke heller lära de anmärkta olägenheterna hos nettoafgäldssystemet kunna anses på ett tillfyllestgörande sätt undanröjda genom de af kommerskollegium förordade tilläggsbestämmelserna. Också har högsta domstolen, hvans utlåtande jag tillåter

mig att härutinnan återöpa, enhälligt afstyrkt de föreslagna stadgandena om en till viss del af nettovinsten bestämd afgäld. Äfven om en sådan afgäld möjligen skulle kunna på ett ej mindre för staten än ock för inmutaren fullt betryggande sätt anordnas — hvilket icke utan skäl betvivlats — ligger det för öfrigt i öppen dag, att härför skulle erfordras så vidlyftiga bestämmelser och en så stor administrativ apparat, att de icke skulle stå i riktigt förhållande till ändamålet att bestämma afgäld allenast för den begränsade tid, hvarunder inmutaren eger nyttja kronans jordegareandel. Grundsatsen om tidsbegränsning af inmutarens rätt till jordegareandelen medgifver fast hellre, att afgälden bestämmes på ett sådant sätt, som icke påfordrar invecklade föreskrifter eller förvaltningsåtgärder. I Riksdagens skrifvelse framhålles särskildt den, äfven inom högsta domstolen antydda, utvägen att bestämma afgälden till viss del af den brutna malmens värde, för hvilket förfaringssätt också finnes förebild i gällande lag om eftersökande och bearbetande af stenkolsfyndigheter. Afgäldens beräkning på angifna sätt synes åtminstone i det stora flertalet praktiskt förekommande fall icke kunna föranleda större svårigheter; såväl den brutna malmens myckenhet som dess värde vid grufvan måste nemligen kunna lätteligen utrönas i fråga om grufvor med den beskaffenhet och det läge, hvarom kan vara fråga. Att, när afgälden bestämmes till en för alla grufvor lika värdeprocent, deusamma, om den icke skall blifva alltför betungande för vissa grufvor, måste sättas något lägre än den afgäld, som möjligen skulle kunna af andra grufvor utkrävas, lär ej böra hindra anlitan af en utväg, genom hvilken staten — jemte det den erhåller en säker och lätt beräknad inkomst, som ej motsvaras af dryga administrationskostnader — kommer i tillfälle att utöfva ett reglerande inflytande på den för vårt land i mera än ett afseende högst betydelsefulla grufvbrytningen å kronojord. Äfven beträffande afgäldsprocentens storlek torde man lämpligen kunna åtminstone tills vidare följa stenkolslagstiftningens exempel. Till de enkla administrativa föreskrifter, som för afgäldens uppbärande och redovisande må erfordras, lär något förslag icke nu behöfva framläggas.

Hvad angår den period, för hvilken jordegareandelen upplåtes åt inmutaren, synes Riksdagen närmast hafva förutsatt, att en till lika antal år bestämd period skulle beräknas för hvarje särskildt grufveföretag. Då det emellertid kan för det allmänna vara af väsentlig vikt att kunna på en gång med jordegarens rätt förfoga öfver samtliga den nya lagstiftningen underkastade grufvor, torde lämpligare vara att bestämma en gemensam tidpunkt för upphörande af särskilda inmutares

rätt att nyttja jordegareandelen. Är denna tidpunkt bestämd till utgången af trettio år från året för den nya lagens trädande i kraft, synes för en följd af år framåt det af Riksdagen framhållna önskningsmål vinnas, att den enskilde inmutaren alltid tillförsäkras en längre tids orubbad besittning. Och uppenbarligen möter det icke något hinder att, så snart de framtida förhållandena kunna med större säkerhet beräknas, genom ändrade lagbestämmelser utsträcka trettioårsperioden, dervid, om erfarenheten sådant föranleder, afgälden kan för den, öfverskjutande tiden höjas.

De i det remitterade förslaget upptagna ändringar i åtskilliga andra delar af grufvestadgan öfverensstänma fullständigt med den nådiga propositionen till 1898 års Riksdag. Emot desamma hafva inom högsta domstolen framstälts anmärkningar endast hvad angår bestämmelserna i 8 § om jordegares rätt att mot godtgörelse tillägna sig i grufva brutna, icke inmutningsbara mineraliska ämnen. Med anledning af hvad sålunda anmärkts torde i nämnda § böra vidtagas sådan jemkning, att den tid, hvarinom jordegaren skall afhemta ifrågavarande ämnen, skall, der tvist om godtgörelsens belopp uppstått, räknas från det att beloppet blifvit slutligen bestämdt.»

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst förevarande lagförslag med de af honom nu förordade jemkningar, hemställde han i underdånighet, att det sålunda jemkade lagförslaget måtte, jemlikt § 87 regeringsformen, för Riksdagen till antagande framläggas.

Till denna af statsrådets öfrige ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:ts Konungen i nåder lemna bifall; och skulle till följd häraf nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilagan litt. A vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

Aug. von Hartmansdorff.